

boomen en planten wat nuchter tegenover het mooi opgeloste licht-probleem in de watermassa, in laatstgenoemde is de verdeeling van wit en zwart bijzonder geslaagd en drukt de groote reiger ook wel een gebeuren uit. Desniettegenstaande vertoonen deze beelden te veel een neiging naar het illustratieve.

Bij een zóó buitengewoon zware opgave is het echter niet te verwonderen dat niet alle deelen van het geheel even groote volkomenheid bezitten. Het geheel getuigt van ernstig streven en van groote toewijding.

De tekst is in het Italiaansch gesteld. Escher woont te Rome en heeft in 't begin van dit jaar dit album, op een tentoonstelling van zijne werken aldaar, voor het eerst geëxposeerd.

J. D.

KLEIN BEELDHOUWWERK.

In Haarlem en daarna bij Kleykamp in den Haag heeft de Nederlandsche Kring van Beeldhouwers klein beeldhouwwerk van een aantal harer leden tentoongesteld, werk dat de grootst mogelijke verscheidenheid van geest- en stijlbegrip vertoont en dus onze eeuw nauwkeurig representeert. Er is werk — ik weet al niet meer van wie — dat de gladde en morsdoode geacheveerdheid heeft van de jaren omtrent 1880; er is het altijd nog krachtige en volkomen verantwoorde impressionisme van Zijl, de streng-rhythmische kunst — puur Hollandsch — van Mendes da Costa en Altorf, het archaïsme van A. Rädcker en ten slotte het werk van Chabot, dat men „minimalisme” zou kunnen noemen. Toute la lyre!

Om nu uit deze tentoonstelling te besluiten, hoe het met de Nederlandsche beeldhouwkunst staat, zou ik niet durven, want daarvoor is deze bijeengebrachte verzameling niet volledig genoeg; maar althans kan men zeggen, dat er leven is; dat het uit is met den tijd der zelfgenoegzaamheid, toen de Flora's, de Pomona's, de visschersmeisjes en lieve bedelknaapjes op de markt werden geworpen. Prachtige dingen zijn ontstaan in de laatste jaren; mislukkingen ook, maar een mislukking, uit eerlijken strijd geboren is ten slotte sympathieker dan de vlakke volmaaktheid van een compromis.

Het gaat met de beeldhouwkunst als met alle kunsten; veel sterke geesten zijn er niet bij. Rondom de enkele groote figuren scharen zich vele anderen, die te weinig eigens hebben om zich aan der grooten invloed te kunnen onttrekken. Enfin, zoolang zij geen smakelooze dingen maken, is dat zoo erg niet.

Om nu met Zijl te beginnen: hij is het levend bewijs, dat het impressionisme, uit een vonkende bezieling geboren, schoon kan zijn. Hij is, in den letterlijken zin des woords, eigenlijk geen beeldhouwer, maar veeleer

een beeldkneder. Want de essentie van zijn werk ligt in dat uiterst-gevoelige, driftige kneden van de klei, die dan later in brons wordt afgegoten. Zijn brons is dan ook in wezen klei, om het paradoxaal te zeggen. Hierin ligt zijn beteekenis en zijn beperking. Zijl behoort tot de grootsten omdat zijn werk getuigt van een prachtige, telkens weer echte ontroering en ook omdat hij met een ongelooflijke gevoeligheid het aparte leven van elk wezen en de spanning van het oogenblik weet te vereeuwigen. Terecht is hij met Isaïc Israëls vergeleken; beiden vertegenwoordigen die allerhoogste trap van het impressionisme, dat in de driftige ontroering van het oogenblik tot onder de oppervlakte van menschen en dingen weet door te dringen. Maar tot een samenvatting, welke een symbool kan worden, komt hij niet. Is dit zijn beperking, hij is ook absoluut vrij van het beredeneerde, dat in moderner werk vaak hindert. Zijl's werk is bloedwarmlevend en van een groot en nobel sentiment en het is wel aardig om te zien, hoe het — in dit milieu van moderniteiten — domineert en de aandacht vasthoudt. Het laat zich niet verslaan en ik geloof zeker, dat het, ook wanneer veel impressionisme zal zijn vergeten of verwaarloosd, nog de bewondering en de liefde der menschen zal hebben.

Mendes da Costa is slechts vertegenwoordigd — maar hoe schoon — door zijn houten beeld „Vormend Denken”, dat aan Berlage, den zestigjarige, is geschonken door de Nederlandsche kunstenaars. Het is de in peinzende houding staande figuur van een oud man, in wijde pij gehuld, die in zijn geest een conceptie voltooit; het suggestief gebaar van de opgeheven hand wijst er op, dat uit zijn denken een vorm is ontstaan. Schooner geschenk kon men niet brengen aan den man, wiens denken vormen is geweest!

Bij Mendes sluit Altorf zich aan met zijn streven naar strengen eenvoud; tot zijn beste werk behoort de bronzen kop van een Javaan, naar ik meen den dichter Noto Soeroto.

Het werk van Chabot, dat tot het meest geavanceerde behoort, lijkt mij uit een misvatting geboren, voorzoover dit uit zijn inzending althans valt op te maken. Hij neemt een stuk steen of een stuk hout om te bewerken en schijnt er vóór alles op uit te zijn om den toevalligen vorm van dit object te bewaren en dus zoo weinig mogelijk er aan te veranderen. Een zwarte ebbenhouten paal krijgt met een zeer eenvoudige bewerking wel iets van een hoofd; ook een vormlooze kei kan door het insteken van een paar oogen en het hakken van een soort neus op een kop gaan lijken. Maar dit is in wezen niets anders dan een kunstje, dat men ook met aard-appels of stukken steenkool kan probeeren. Uit te gaan van den toevalligen vorm van een stuk materiaal is een verkeerd uitgangspunt omdat alleen de vorm, in de ziel van den kunstenaar ontstaan, immaterieel kan zijn en dus in de kunst waarde kan hebben. Op zich zelf is het een